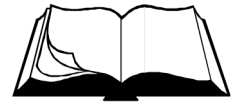

מִיָּהּ הַיּוֹם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 397 שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה (ו) ושאלות המצוות סיון תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

נתנו עוגת גבינה למשטרה ביו"ט

שאלה: באנגליה עשו מנין בחצר בחג השבועות בגלל המצב, והגיעה המשטרה באמצע התפילה לבטל את המנין. אחד המתפללים נתן לשוטרי הגוי עוגת גבינה והוא שמח בה מאוד (מעולם לא טעם עוגת גבינה כזו!), והמשיך בדרכו, והמנין המשיך להתפלל. אח"כ העירו לו שיש איסור לתת אוכל לגוי ביו"ט שמא ירבה בשבילו, האם מותר היה לו לתת את העוגה לגוי?
(הנידון היה ביום הראשון של שבועות שהיה ביום שישי, אבל ביו"ט שני של שבועות שהיה בשבת קודש אין איסור כלל להזמין גוי משום דלא שייך שירבה בשבילו).

תשובה: כתוב בשו"ע (סי' תקי"ב סעיף א') שאסור לבשל לגוי ביו"ט ומה"ט אסור גם להזמין, שמא ירבה בשבילו, אבל אם בא מעצמו לביתו מותר לתת לו אוכל, ע"י שם. ומוסיף המשנ"ב בשם ה"ט"ז (סי"ק י"י) שמותר לתת אוכל לגוי בלי הזמנה, רק לא יפציר בו שיאכל אצלו, ע"י שם, אבל סתם לתת לו אין בזה שום איסור. ולפי"ד בנד"ד בוודאי טוב עשה שנתן לשוטרי את העוגה, ויהי רצון שלא יחזור ויפריעו להם לעולם.

קנה רמקול מכספי מעשר ונתבטל המנין

שאלה: בגלל המצב עשו מנין בחצר, ואחד קנה רמקול מכספי מעשר כדי שכולם ישמעו, ועכשיו חזרו להתפלל בבתי הכנסת ואין להם צורך ברמקול, מה לעשות בו?
תשובה: יחפש מוסד תורני שצריכים רמקול (או למגיד שיעור או לנוסעים לטיול) ויתן להם את הרמקול, כדי שיהיה בו שימוש לצורך מצוה.

מסכה פוטרת מסעיף בשו"ע

חידה: איזה סעיף בשו"ע מדיני תפילה לא מתקיים אם לובש מסכה בשעת התפילה?
תשובה:

א. מי שיש לו מום בפניו אסור לו לעלות לדוכן משום שזה יגרום שיסתכלו עליו ויסיחו דעתו מן הברכות (שו"ע סי' קכ"ח סעיף ל', ומשנ"ב סי"ק ק"ח), אולם אם לובש מסכה המסתירה את פניו, מותר.
ולמעשה, מכיון שהכהנים ממילא מכסים פניהם עם הטלית, ומותר גם למי שאין לו מסכה (שו"ע שם סעיף ל"א).
ב. מי שמפקח באמצע תפילת שמו"ע צריך להניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו (שו"ע צ"ח סעיף א'), אבל אם יש לו מסכה אין לו צורך להניח ידו על פיו שהרי בין כך לא רואים.

לפטר מגיד שיעור שלא רוצה ללמד

שאלה: יש הוראות ממשד הבריאות כיצד להתנהג בכתה בשעת הלימודים, היות והתלמידים לא נשמרים עפ"י הוראות אלו, מגיד השיעור לא מוכן לבוא וללמד אותם, האם אפשר לפטרו בגלל זה?
תשובה: אין שום זכות לפטרו, וטוב עושה מגיד השיעור שלא הולך ללמד שם, ומקפיד מאוד על מש"כ בתורה הקדושה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם".

שאלות המצוות

מצות "וקדשתו" כהן בעל מום

שאלה: כהן בעל מום (מחוסר חצי אצבע), האם יש בזה מצות "וקדשתו" ולהעלותו ראשון או שיקבל עלייה בתוך שאר העליות?
תשובה: כתב ה"חינוך" (מצי' רס"ט) שגם בעל מום יש בו מצות "וקדשתו", ויש דרשה מיוחדת "והיו קודש" לרבות בעל מום, ועיי' "מנחת חינוך" (סי' ג') שהעיר למה הרמב"ם השמיט דין זה, ובהגה"ת (שם) מביא שהרמב"ם (ב"ספר המצוות" ל"ב) כתב שבעל מום יש דין "וקדשתו", וכ"כ בהגה"ת רע"א (או"ח רפ"ב) שהעיר על דברי המג"א שכתב אין דין "וקדשתו" היות שהוא לא עושה עבודה במקדש, ע"י שם. והעיר עליו הגה"ת רע"א שלגבי בעל מום יש "וקדשתו" הגם שלא עושה עבודה במקדש (שעה"צ שם סי"ק ט"ו). ולפי"ד בנד"ד בוודאי יש ליתן לכהן עליה ראשונה היות שיש דין "וקדשתו", ע"י שם.

לעיני

מרח רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקלליה

נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

לעיני

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

ברכת "שהחינוך" וברכת "שחלק מחכמתו", מה קודם

שאלה: בגלל המצב שלא ראו את גדולי הדור מזה כמה חודשים, רוצים לברך מתוך שמחה ברכת "שחלק מחכמתו ליראיו", וכן ברכת "שהחינוך", איזו ברכה קודמת?

תשובה: מסתבר שברכת "שהחינוך" קודמת (הגר"ח קניבסקי שליט"א), והטעם משום שזו ברכה שמברכים בהרבה מצבים, ותדיר קודם (עיי' גמרא סוכה נ"ו. שברכת "שהחינוך" נחשב תדיר לגבי ברכת "לישב בסוכה", ועיי' ספר "מעשה חמד" להגר"א אליהו כהן שליט"א סי' כ"ב).

מעריב ביחיד או תשלומין בציבור

שאלה: בגלל המצב אין בחצר מנין לתפילת מעריב, האם עדיף להתפלל מעריב ביחידות, או לחכות עד מחר ולהתפלל תשלומין בשעה שהציבור מתפללים ויהיה לו מנין?

תשובה: פשוט שחייב להתפלל מעריב אפילו שהוא ביחידות, מכיון שזה חיובו עכשיו, ולא יחכה למחר להתפלל תשלומין, שזה רק בדיעבד למי שלא התפלל.

אמירת "מגן אבות" בשבת בירושלים

שאלה: האם המתפללים בחצרות (בגלל המצב), צריכים לומר ברכת "מעין שבע", ומה הדין בירושלים?

תשובה: המתפללים בחצרות לא אומרים ברכת "מעין שבע" אע"פ שנמשך כבר כמה שבתות, היות שאנו מחכים בכליון עינים לחזור כל רגע לבית הכנסת, ולא רוצים להמשיך להתפלל בחצר, ולכן זה לא נחשב מקום קבוע (הגר"ח קניבסקי שליט"א), אולם מנהג ירושלים, לומר "מגן אבות" גם במקום שאינו קבוע (הגר"מ טיקוצ'נינסקי ספר "ארץ ישראל", ו"לוח א"י" שבת שובה, ועיי' "בן איש חי" שנה ב' פ' וירא אותי י', שמנהג זה הוא עפ"י הסוד), ויש סוברים שמנהג זה הוא דוקא בתוך חומות ירושלים, שבגלל הקדושה שבה נחשב כבית כנסת (הגרש"ז אויערבך זצ"ל), ויש נוהגים כן בכל העיר ירושלים.

קריאת מגילת רות ביום ראשון בחו"ל

שאלה: בחו"ל קוראים את מגילת רות ביום שני של יו"ט שבועות (משנ"ב סי' תי"צ סי"ק י"ז). השנה שחל בשבת, אסור לטלטל את המגילה ברש"י, והיות שעושים מנין בחצר לא יהיה להם קלף ביום השני, האם יכולים לקרוא את המגילה מהקלף ביום הראשון של החג?

תשובה: יסוד קריאת המגילה קשור ליום טוב בכללו, אלא שתיקנו לכתחילה לקרוא ביום שני (כדי להראות את כוח חז"ל שתיקנו יום שני, ספר "חידושי הרי"ם"), ולכן באופן שלא שייך לקרוא מקלף ביום השני בוודאי יקראו ביום הראשון, כמו שנוהגים בארץ ישראל (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

אמירת "אב הרחמים" ביו"ט בלי הזכרת נשמות

שאלה: בכל יו"ט, ר"ח שחל בשבת, וכן כשיש ברית או חתן אין אומרים אב הרחמים (רמ"א סי' רפ"ה סעיף ז'). אולם ביו"ט שאומרים בו "יזכור" (אחרון של פסח, שבועות, יוה"כ, שמיני עצרת) אומרים "אב הרחמים" (משנ"ב סי' תרס"ח סי"ק ט"ו).

מה הדין במנין של צעירים שאף אחד לא אומר שם "יזכור" כלל, או מי שמתפלל תפילות יו"ט ביחידות בגלל המצב, ואינו אומר "יזכור", האם צריכים לומר "אב הרחמים"?

תשובה: מסתבר שיאמר "אב הרחמים" (הגר"ח קניבסקי שליט"א), והטעם כיון שזה יום שכולם אומרים בו "יזכור", כבר תיקנו לכולם להתפלל גם על נשמות אלו.

ברכת "הטוב והמטיב" על ירושה

◀ **שאלה:** מת קרובי וירש נכסים, אם יש כמה אחים מברך "הטוב והמטיב" (שו"ע סי' רכ"ג ב'):

א. האם גם כשהוא אונן יברך או שיחכה עד לאחר ההלוויה?
ב. בזמנינו עד שלא מסדרים 'צו ירושה' בבית משפט לא יכול לקבל את הירושה, מתי יברך "הטוב והמטיב"?

תשובה:

א. יש סוברים שיש לחכות עד לאחר ההלוויה, כיון שלפני כן פטור מכל המצוות והברכות (ספר "גשר החיים" ח"א פרק י"ח דין ב'). ויש סוברים שכשם שמברך "ברוך דין האמת" כשהוא אונן, שהוא צידוק הדין, באותו זמן יש להזכיר את הטוב, ובכל זאת רוב ההמון של יראי ד' לא נהגו לברך על הירושה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ספר "הליכות שלמה" פרק כ"ג הלכה ל"ג).

ב. לא צריך לחכות עד האישור מבית המשפט ויכול לברך מיד, כי מן התורה הרי"ז שלו (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ברכת "המפיל" במקום ברכה מעין ג'

◀ **שאלה:** רצה לברך בליה ברכה מעין ג' ובטעות בירך ברכת "המפיל", האם עדיין יכול לברך ברכה מעין ג'?

תשובה: לכתחילה אין להפסיק לאחר ברכת "המפיל" (משנ"ב סי' רל"ט ס"ק ד), ואם חושש שלא ירדם עדיף שלא יברך ברכת "המפיל" ("ביאור הלכה" שם ד"ה סמוך), משום דיש פוסקים שסוברים שזה כמו ברכת הנהנין שאסור להפסיק אחריה (ע"י ספר "סדר היום" ה"ל ק"יש שכתב שמי שלא נרדם בסוף, הרי"ז ברכה לבטלה), וכמו כן מי שנצרך לנקבו אחרי ברכת "המפיל" יש סוברים שלא יברך "אשר יצר" ("דרינים והנהגות חזון איש" פרק ח' אות ח').

אולם הרבה פוסקים סוברים שזה רק גדר של ברכת השבח על מנהג העולם, ואפילו אם בסוף לא נרדם אין זו ברכה לבטלה ("חיי אדם" כלל ל"ה סעיף ד', "אליה רבה" ס"ק ג', "סידור יעב"ץ" ה"ל ק"יש, "ביאור הגר"א" סו"ס תל"ט, וע"י "מהר"ץ חיות" ברכות י"א:).

ולכן אם בשעת הדחק נזכר שלא התפלל מעריב או ספר ספירת העומר, או שכח ברכת "אשר יצר" או ברכה מעין ג', יפסיק ויאמר אע"פ שכבר בירך ברכת "המפיל" (ע"י שו"ת "צ"ץ אליעזר" ח"י סי' ר"ה, שו"ת "רביבות אפרים" ח"ו תשי"ק"ג, "הליכות שלמה" פ"י י"ג אות ט"ו בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל וכן יש לדיוק מדברי המשנ"ב שם, שלא כתב אסור אלא רק "יזהר שלא יפסיק", וע"ע ספר "פסקי תשובות" סי' רל"ט אות ג').

קידוש בכוס חד פעמית

◀ **שאלה:** האם אפשר לעשות קידוש בשבת בכוס חד פעמית, והאם עדיף להשתמש בשתי כוסות ביחד?

תשובה: לכתחילה בודאי יש להשתמש בגביע או בכלי אמיתי, שזה כבוד הקידוש, ובכל זאת במקום שאין לו (כגון בבית הכנסת בשבת בבוקר ואין להם גביע), יכול לקדש על כוס חד פעמית, והא דמבואר בשו"ת "אגרות משה" (א"ח תשי"ט), שאין לקדש על כוס חד פעמית, כוונתו לכוסות של נייר שהיו פעם שלאחר מספר פעמים הכוס היתה נמסה, משא"כ בזה (ויש בחורי ישיבה שמשתמשים באותה כוס חד פעמית כל החורף), (וע"ע קובץ "מבית לוי" ח"ג עמ' ע' במכתב מבעל "שבט הלוי" זצ"ל, שו"ת "צ"ץ אליעזר" ח"י י"ב סי' כ"ג).

אבל אם הכוס קצת רכה, ועלולה להתקפל קצת כשמחזיקים בה, יש עדיפות שיהיו לו שתי כוסות כדי שתהיה יותר יציבה.

יצאה בין קידוש לשתייה

◀ **שאלה:** בליל שבת מוצאי שבעות עשה קידוש של שבת והסתפק אם צריך גם לומר הבדלה (כמו משבת ליו"ט), ומיד כשסיים "ברוך אתה... מקדש השבת" לפני ששתה מהכוס של הקידוש הלך לשכן הגר ממולו באותה הקומה, ושאלו אם צריך להבדיל בליל שבת, ואמר לו שאין צורך בכך, האם ההליכה לשכן נחשבת להפסק בין קידוש לשתייה או בין הקידוש לסעודה?

תשובה:

א. מצד שינוי מקום לברכת הנהנין (ע"י שו"ע סי' קע"ח) מכיון שזה עדיין תחת גג אחד, ולא יצא אל מותחת כיפת הרקיע, לא נחשב שינוי מקום, ולא צריך לחזור ולברך ברכת "הגפן" (הגר"ח קרליץ זצ"ל).

ב. מצד קידוש במקום סעודה, היות שזה לצרכי הסעודה, אין זה נחשב להפסק ואין צריך לקדש שנית היות שחזר ואכל במקום שקידש (ע"י משנ"ב סי' רע"ג ס"ק י"ב, ובספר "חוט שני" ח"ד פרק פ"ט ס"ק ט').

להשתמש בבגדים העומדים לכביסה

◀ **שאלה:** האם מותר לקחת בגד מסל הכביסה (העומד לכבסו לאחר שבת) כדי לנגב איזה מקום, או כיון שהחליט שבגד זה עומד לכביסה הוי כמקוצה מחמת גופו, ואסור לטלטלו?

תשובה: כיון שבעצם זה ראוי לשימוש כל שהוא, כגון לנקות לכלוך,

לא נעשה מוקצה כלל, הגם שדעתו לכבסו לפני השימוש (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, וע"ע ספר "נחלת ישראל" סוף פרק ט"ז).

הכנת מי נטילה ליום ראשון בבוקר

◀ **שאלה:** ילדים שהולכים לישון בשבת לפני צאת הכוכבים (מצוי בחו"ל ששם צאת הכוכבים מאוחר מאוד ושומעים הבדלה ביום ראשון בבוקר), ומכינים מי נטילה לצורך יום ראשון בבוקר, האם יש בזה איסור משום הכנה משבת לחול?

תשובה: לכתחילה אין לעשות כן, שהרי עושה טרחא כל שהיא משבת לחול (הגר"ח קניבסקי שליט"א), וכעין זה מצאנו שאסור להעמיד נרות שעווה ביו"ט לצורך הלילה, שיש בזה איסור טרחא בעלמא משום איסור הכנה (משנ"ב סי' תקי"ד ס"ק ל"ה).

טיגן שניצל במחבת חלבית

◀ **שאלה:** בטעות טיגן שניצל בשרי בשמן עמוק בתוך מחבת חלבית 'בן יומי', האם אפשר לתת את השניצל לגוי?

תשובה: המבשל בשר בקר בסיר חלב 'בן יומי' עבר על איסור דאורייתא של בישול בשר וחלב, ואסור בהנאה ("פתחי תשובה" יו"ד סי' פ"ז ס"ק ב' בשם "שער אפרים", "ביאור הלכה" סי' ש"ז סעיף כ"א בשם הפמ"ג), ולכן, אם זה היה בשר בקר אסור ליתנו לגוי לאכול, אבל אם השניצל היה מבשר עוף, מותר בהנאה ואפשר ליתנו לגוי (שו"ע יו"ד סי' פ"ז סעיף ג').

אם המחבת אינה 'בן יומי' אפילו אם השניצל היה מבשר בקר בדיעבד מותר אפילו לאכול כיון שאיסור הטיגון הוא רק מדרבנן, וכמו כן שצריך להגיע את המחבת.

טבילת תבניות חד פעמיות

◀ **שאלה:** האם אפשר להשתמש בתבניות חד פעמית חדשה ולאפות בה בתנור או שצריך להטבילה במקוה?

תשובה: יש שני סוגי תבניות חד פעמיות, יש המיוצרות בארץ ישראל והיות שנעשו ע"י ישראל אין צריכות טבילה כלל. ויש המיוצרות מחו"ל, שנעשו ע"י גוי, אם משתמשים בתבנית כזו רק פעם אחת ואח"כ זורקים אותה, אין צורך לטבילה משום שאין בה חשיבות של כלל, אבל אם משתמשים בה כמה פעמים, יש לטבילה בלי ברכה כבר לפני שמשתמשים בה בפעם הראשונה (הגר"ח אלישיב זצ"ל), ובכל אופן אין צריכות הגעלה כלל לפני השימוש בהן (בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

תנינת כסף למלווה בתור צדקה

◀ **שאלה:** בשעה שהחזיר הלווה את כספו אמר למלווה שמוסיף לו עוד סכום כסף מכיון שהמלווה הוא בן תורה ופרנסתו בדוחק ולא משום ההלוואה, האם מותר לעשות זאת?

תשובה: כל מתנה שהלווה נותן בשעת פירעון מיחזי כרביית, ואסור לעשות כן אפילו אם לפעמים הוא נותן לו צדקה בלא"ה. וכל זה אם הכסף הוא של המלווה, אולם אם הכסף שייך לגמ"ח, והמלווה הוא רק מנהל גמ"ח ההלוואות, הוא לא נחשב למלווה, ומותר לתת לו כסף כמתנה בשעת הפירעון.

אופטיקאי ששבר זכוכית המשקפיים

◀ **שאלה:** מסר משקפיים לאופטיקאי כדי לחדש את הגשר', ובמקום לתקנו נשברה הזכוכית וטען שהדביקו את הזכוכית לגשר' באופן לא רגיל ע"י דבק חזק, ולא היה שייך לפרקו בלי לשבור את הזכוכית, מי צריך לשלם על הזכוכית החדשה?

תשובה: אם זה נשבר משום פשיעת בעל החנות בודאי שהוא צריך לשלם, אבל היות שהוא טוען שהוא היה אנוס, אם בעל המשקפיים מאמין לו, הוא פטור, אבל אם יש לו ספק יכול לתבוע ממנו לעשות שבועה, ובמקום זה כדאי שיתפשרו ביניהם.

נתן לאחר סיגריות של חבר כדי שיזרוק אותן

◀ **שאלה:** ראונו נתן לשמעון קופסת סיגריות של לוי (בלי רשותו של לוי), ואמר לו שיזרוק אותן לפח, וכן עשה שמעון (שסבר שהן של ראונו), האם חייבים לשלם ללוי על הסיגריות?

תשובה:

א. אף ששמעון הוא זה שזרק אותן לפח, מכיון שלפי דעתו קיבלן מהבעלים, הרי מותר לו לזרוקן (ויש חזקה שכל מה שתחת ידו הוא שלו), לכן שמעון פטור (ספר "מתנה אפרים" ה"ל נוקי ממון סי' ז').

ב. ראונו שמסר את הסיגריות, וכוונתו היתה ששמעון יזרוק, אפילו שהוא רק גרמא על פעולת שמעון, בכל זאת כיון שהגביה ע"מ לזרוק למקום שיאבד, אולי יש לו דין של מעשה גניבה והתחייב לשלם.

ג. ואם ראונו היה בטוח ששמעון לא יזרוק, וכוונתו היתה רק לשם צחוק בעלמא אין כאן מעשה גניבה, יש לדון אם הוא חייב, שנמצא שהוא רק גרמא בעלמא, וכיון שאין כוונתו להזיק פטור אפילו בידי שמים (ולא שייך לחייבו מדין שליחות, ע"י ספר "מתנה אפרים" שם).